

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja a poštino vred in v Mariboru s pošljaj-
njem na dom za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr., za četrt
leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravitelstvu v tiskarni sv. Ciriila,
koroške ulice, št. 5. — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list
brez posebne naročitve.

Posamezni listi dobó se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem
trgu po 5 kr.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.
Za oznanila se plačuje od navadno vratice, če se natisne enkrat 8 kr.,
dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Nemškutarija na Koroškem in Štajarskem z nemškim šulvereinom vred.

Govor državnega poslanca dr. Gregoreca v drž. zboru,
dne 3. maja 1888.

(Po stenografskem zapisniku.)

(Dalje.)

Nemški šulverein prime še jedenkrat za
mošnjo ter jo položi pred učitelje na sloven-
skih šolah ponudivši jim „častni dar“. (Čujte,
čujte! na desni. Poslanec dr. Vitezic — lepi
„častni darovi“ to!) Pravi: kaj hočete imeti,
da še marljiveje, pridneje in trdneje nemšku-
tarite, nego do sedaj? To spominja človeka na
znani prizor ali pogovor farizejev z Judežem
Iškarijotom. Ta je pritrdil in prodal Krista
Gospoda za 30 srebrnikov, a nekateri učitelji
na slovenskih ljudskih šolah, kakor Slovenci
pravijo, takšni „Judeževi denar“ prejemale od
nemškega šulvereina v znesku od 30 do 100 fl.
Kaj morajo za to storiti? To hočem na pose-
bnem slučaju pokazati. Na Vojniku, ponemčeno
Hochenegg, nahaja se šola štirirazrednica. Skoro
vsi otroci so slovenski. Vodja one šole prejema
100 gl. na leto od nemškega šulvereina kot
„častni dar“. Nedavno mu je deželni šolski
svet z naredbo, o kateri se je v tej visoki
zbornici že govorilo, ukazal nemški jezik, račun-
stvo in telovadstvo učiti v nemškem poučnem
jeziku. Toda šulvereinska „ehrengabe“ pouzroči,
da oni Vojniški pedagog v svojem razredu po-
učuje v nemščini — vse predmete. (Čujte, čujte,
na desni.) Na ta način prelomi ta učitelj sle-
harni šolski dan odredbo svoje predpostavljene
mu šolske oblasti in ob jednom greši zoper dr-
žavni osnovni zakon, kateri zvesto in sveto iz-
polnjevati je v prisegi za službo slovesno ob-
ljubil. Nemški šulverein torej deleč „častne
darove“ ali „ehrengabe“ zapeljuje naše učitelje
v nepokorščino, da se pregrešijo zoper dr-
žavni osnovni zakon in se izneverijo dolžnosti,
katero so izpolnjevati prisegli.

Gospoda moja! To žali pravost! Ako je

kedaj lepa beseda slabo dejanje prikrivala, tu-
kaj je to gotovo. Učitelj bi naj zatajil svojo
narodnost, nje otroke phal germanizaciji v žrelo
izneverjajoč se svetej prisegi — zavoljo šulve-
reinskega denarja! Mislim, da to ni „častni
dar“ ali „ehrengabe“, marveč to je „sramotni
dar“ ali „schandgabe“, sramota za tistega, ka-
teri da, sramota za onega, ki prejme. (Zelo
resnično! na desni).

Kaj pa rečejo tukaj c. kr. šolske oblasti?
Molčijo in molčeč potrjujejo tako zelo odkrito
vršče se podmitovanje in napeljevanje učiteljev,
da prelomijo sveto prisego in so nepokorni dr-
žavnim osnovnim zakonom. Vse zaupanje v javne
šole mora izgubiti naše prebivalstvo, zlasti slo-
vansko. Kaj bi rekel vojni minister, ako bi
privatno društvo, dobivajoč denarjev, recimo
iz Italije ali Rusije, podmitovalo c. kr. oficirje,
da se izneverijo svoje prisegi? Tega bi nika-
kor ne trpel!

Opozorim še na jedno posledico! Nemcem
je na voljo dano, na Prusko po denarje hoditi
za svoj nemški šulverein. No, tedaj pa tudi
nema nihče braniti, ako bi tudi naši Italijani
hiteli z mošnjo na Laško, Rumuni v Bukurešt,
a Slovani v Beligrad ali — v Moskvo. Kakšni
prizor bi tedaj dajali avstrijski narodi Evropi?
Nevolja mi trga srce, kedar pomislim, da se
kaj takšnega pri nas godi v pričo c. kr. šolskih
nadzornih uradov ter se vrši tako ostudna ger-
manizacija, tako nespodobno barantanje z deco,
ljudmi, dušami.

Zgodovina nam priča, kako so nekaj Turki
ropali krščanske otroke, da so jih doma pre-
tvorili v mohamedane, janičare in Turke. Ma-
djari kupujejo ubogih slovaških starišev otroke,
premestijo jih v magjarske vasi in trge, kjer
jih pomadžarijo; in ove Turke in Madjare po-
snema pri nas v Avstriji nemški šulverein!
Mislim, da je to za nemški, 60 milijonov bro-
ječi mogočni in slavni narod malo dostojno.
(Dobro, dobro na desni.)

Cesarski namestnik Salzburški pozdravljal

je v imenu vlade šulverein, ko je ta ondu obhajal svoj občni zbor. (Čujte! čujte, na desni.) Nam Slovanom se je to prav čudno zdelo. (Zelo resnično!) Gospod namestnik je takrat izražal nadejo, da si bode nemški šulverein tudi za (avstrijsko) državo zaslug nabiral in za njene kulturne naloge. Ako misli namestnik pri teh kulturnih nalogah na ponemčevanje Slovanov, morem mu pristaviti še dva druga ali še više postaviti nad njega. To sta predsednika deželnih šolskih svetov v Gradci in Celovci. Zlasti pa je tukaj vse hvale vreden cesarski namestnik v Gradci kot predsednik deželnemu šolskemu svetu štajarskemu. Kajti cesar Slovence nemškutarji ne morejo izciganiti, nemški šulverein ne odkupiti, to umeta omenjena gospoda s svojimi šolskimi nadzorniki izžmikati. Govorilo se je že tukaj, kako je zabranil slovenskemu okrajnemu zastopu Ptujskemu začeti poslovati, da so med tem stari nemško-liberalni okrajni zastopniki iz sebe izvolili na 6 let novi okrajni šolski svet. Namestnik skušal je opravičiti se v deželnem zboru štajarskem. Rekel je, da še ugovori zoper volitev novih okrajnih zatopnikov niso vsi rešeni po rednih prizivnih uradih. Vendar to ni resnično, in le izgovarjanje v zadregah. Takšni ugovori morajo o pravem, po zakonu določenem času biti uloženi in rešeni. Ko preteče v zakonu določeni obrok, ne smejo se ne ulagati ne reševati. Mene so tako poučili, da so vsi uloženi rekurzi že lani meseca oktobra bili rešeni in zatorej namestnik letos meseca januarja ni mogel lahko reči, da še stvar ni pri kraji. (Dalje prih.)

Slovesnost v spomin 40letnega vladanja Njih Veličanstva cesarja Franca Jožefa I.

(Dalje.)

Kaj združene moči storiti zamorejo, to so Avstrijanci še tisto leto pokazali in sicer v bitki pri Mortari in Novari (21. in 23. marca), kjer jih je vodil oče Radecky. Ondi so bili sovražni nam Sardinci in Piemontezi do kraja potolčeni. Vsak Avstrijanec, ki je bil v tistih bitkah sme se ž njima ponášati, kajti oče Radecky je cesarju pisal, da je bil vsak avstrijski vojak za-se junak v najlepšem pomenu besede.

Temu nemirnemu letu sledilo je pet mirnih. V tem času so presvitli cesar prepotovali malo da ne vso Avstrijo. Zadnjokrat so kot mladenič — samec potovali na Bavarsko v mesto Monakovo. Ko so prišli nazaj v domovino, so povedali, da so hodili k bavarskemu vojvodi Maksimilijanu Jožefu neveste prosit, ali kako mi po našem rečemo „v ogleda“. Dne 21. aprila istega leta pripeljala se je cesarjeva nevesta princezinja Elizabeta v Linz, kjer jo je visoki ženin pričakoval Dne 24. aprila bila sta

poročena. Takrat bila je vsa Avstrija nepopisljivo vesela. V proslavo istega dne hoteli so avstrijski državljani več storiti, nego bi njim moči dopuščale, pa cesar so jih prosili, naj raje novce, katere bi za nameravane slovesnosti potrošili, med uboge razdelijo, da bo potem dan njihove poroke tudi za uboge vesel dan. In tako je tudi bilo. Cesar sami so dali isti dan med uboge razdeliti 200.000 gold., cesarica pa 50.000 gold. S tem sta pokazala svojo milosrčnost do svojih podložnikov ter jo kažeta še dandanes. Koliko sta vše darovala za zidanje cerkev, šol in drugih koristnih zavodov in koliko pogorelcem in drugim nesrečnikom, tega mi niti preračunati ne moremo.

Temu je sledilo nekaj mirnih let, in visoka zaročenca prepotovala sta v tem času nekaj naše očetnjave. V mesecu juniju ogledala sta si kraljestvo Češko sé zlato Prago. V letu 1856. prepotovala sta Štajarsko in Koroško. Bila sta tudi v Italiji (17. novembra 1856. do 12. sušča 1857. leta.) V mesecu maju podala sta se zopet na Ogersko. Povsod, koder sta potovala, ju je ljudstvo navdušeno pozdravljalo in sprejemalo. Ljubezen ljudstva do njiju in naopačno postala je neusahljiva in vez njihova nerazvezljiva.

Ali leto 1859. pripravilo je našemu cesarju in Avstrijancem velike skrbi. Sardinci, ki so nam hoteli italijanske pokrajine vzeti, porazumeli so se s cesarjem Napoleonem ter so napovedovali Avstriji vojsko.

V vojski pri Solferini, dne 24. junija so bili naši premagani, če tudi so se borili, kakor levi. Cesar Franc Jožef so sami prijeli za orožje, ter svojim hrabrim vojakom klicali: „Le naprej, vrli junaki, tudi jaž imam ženo in deco!“ Avstrijanci so se isti dan tako hrabro bojevali, da je neki francoski general rekel: „Če še jedenkrat tako zmagamo, potem bomo šli brez vojakov domov.“ Francozov in Piemontozov je padlo takrat 20.000, naših pa 18.000.

Tej nesrečnej vojski sledilo je zopet pet mirnih let, katera so presvitli vladar za vsakovrstna zboljšanja v svojem cesarstvu uporabili. Leta 1864. morali pa so Avstrijci zopet za orožje prijeti, da so pri Šlezvig-Holšteinu Dancem pete nabrusili. Jedno leto pozneje pa so se zopet nevošljivi in hinavski Prusi in Italijani oglasili. Italijani dobili so pri Kustoci (24. junija) in pri Lisi (20. junija) dovolj, ali na severu morala se je naša vojska mnogo močnejšemu sovražniku udati. Pa kljube tej zgubi povzdignila se je Avstrija ter kmalu stala pomlajena in močna na krepkih nogah. Madjari pristopili so popolnoma k Avstriji ter podali 8. junija 1867 našemu cesarju kraljevsko krono.

Sedaj še le vrnil se je Avstriji mir; samó da ne popolnoma: 29. julija leta 1878 morala je naša armada v Bosno. Vodil jo je vojskovedja Filipovič. Tukaj borila se je z